

Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD), Cilt 4, Sayı 10, Kasım 2017, ss. 43-62.
Journal of Ottoman Legacy Studies (JOLS), Volume 4, Issue 10, November 2017, pp. 43-62.
ISSN 2148-5704
DOI Number: 10.17822/omad.2017.71
Geliş Tarihi/Received: 25.10.2017 Kabul Tarihi/Accepted: 25.11.2017

OSMANLI'NIN İTALYAN MÜZİSYENLERİ*

Italian Musicians in the Ottoman Time

Ayşe Özlem AKDENİZ**

Özet: Tarihte Vaka-i Hayriye olarak bilinen, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ile başlayan yenilik hareketi sadece askerî ve sosyal alanda değil, müzikte de uygulanacak reformları öngörmüş ve böylece müzik anlayışında yenileşme hareketi başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun müzik hayatının gelişmesinde ve klasik Batı müziğine olan hayranlığın artmasında en büyük etki şüphesiz ünlü yabancı virtüözlerin verdikleri konserler ve Osmanlı'nın Batı müziğine olan ilgisi üzerine İtalya'dan gelerek yıllarca bu topraklarda çalışan "İtalyan" müzisyenlerin Türk müziğinde kalıcı izler bırakmalarındadır. Bu araştırmada, Osmanlı topraklarında yaşamış olan İtalyan müzisyenlerin Osmanlı'da Batı müziğinin gelişmesinde olan etkileri açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Osmanlı, İtalyan Müzisyenler, Klasik Batı Müziği, Türk Müziği

Abstract: The innovation movement known as "Vaka-i Hayriye" which started with the removal of Guild of Janissaries forecasted reforms that were supposed to be performed not only in military and social fields, but also in music, and thus the innovation movement in music appreciation started. The greatest effect on the development of music life in Ottoman Empire and the increase of admiration for Classical Western Music, without any doubt, were the concerts performed by the foreign virtuosoes. Italian musicians left also remarkable traces by coming to this territory and working here for a long time. In this research, the effect of Italian musicians Music who lived on the Ottoman territory on the development of Western is studied.

Key Words: Music, Ottoman Time, Italian Musicians, Classical Western Music, Turkish Music

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nun hüküm sürdüğü altı yüzyıl boyunca, farklı kültürlerin ve inançların bir arada yaşamış olmasının devlet işlerinden iş dünyasına, sanattan yemeğe ve özellikle de müzik üzerinde oldukça büyük etkisi olmuştur. Türk kültürü, Oryantalizmin romantik düşüncelerini besleyerek yüzyıllar boyu cazibesi ile Avrupa'nın merakını ve hayranlığını kazanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ile kültürel anlamdaki etkileşimi çok eskilere dayanır. 16. ve 18. yüzyıllar arasında Avrupa'da Osmanlı sanat ve kültürünü taklit eden bir yaklaşım hâkimdi. Bu yaklaşımın içerisinde Türk müziği de Avrupa'nın ilgisi dâhilindeydi. Özellikle Mehter Takımında kullanılan enstrümanlar Batılı bestecilerin ilgisini çekmiş, hiç görmedikleri Türklerle ilgili besteler yapmışlardır.

Müzik, Osmanlı toplumunda çok önemli bir yere sahipti. Osmanlı sarayları hem kadınların hem de erkeklerin yoğun olarak müzik eğitimi aldıkları yerlerdi. Müziğin Osmanlı'daki önemini anlayabilmek için kültüründe yerleştiği yeri kavrayabilmek gereklidir.

* Bu makale III. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Sempozyumu (ISMS), 10-11 Kasım 2017, Ankara/Türkiye'de sunulmuş ve özet bildiri olarak yayımlanmıştır.

** (Öğr. Gör.), Anadolu Üniversitesi, Devlet Konservatuarı, Müzik Bölümü, Eskişehir/Türkiye, e-mail: ozakdeniz@anadolu.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0003-2383-7121

Osmanlı'nın müzik kültürü de kendisi gibi kozmopolit bir yapıdadır ve Asya'dan gelen saf bir Türk müzik kültüründen bahsedilemez. Altaylılardan itibaren gelen Asya Türk müzik kültürü 9. yüzyıldan itibaren Türklerin Müslüman olmasıyla “Orta ve Yakın Doğu” etkisine girmiş, Türk müzik kültürü de “Orta ve Yakın Doğu” etkisiyle makamsal müzik alanında kendini göstermiştir. İstanbul'un fethiyle 15. yüzyıldan itibaren Batı müzik kültürüyle de tanışan Osmanlı'nın “Orta ve Yakın Doğu” etkili geleneksel müzik kültürü, Türklerle birlikte Levanten ve azınlık müzik adamlarının da etkisiyle gelişmeye başlamıştır.¹

Geleneksel tek sesli müzik anlayışını yüzyıllar boyu sürdürmüş olan Türk toplumu, ilk adımları III. Selim devrinde atılmış olan ve 1826 yılında Padişah II. Mahmut'un (1808-1839) reformlarıyla fiilen başlayan Batılılaşma sürecinde müzik anlayışı da bir yenileşmeye gitmiştir. Tarihte Vaka-yı Hayriye (Hayırlı Olay) olarak bilinen Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla başlayan bu yenilik hareketi, sadece müzikte değil, tüm askerî ve sosyal hayatta uygulanacak reformları öngörmüştü. Askerî müzik, icra ve üretimde baskın olarak rol aldığından, bugün ülkemizde hâlen eğitimi, üretimi ve icrası sürdürülen çoksesli müziğe, önce bu alanda geçilmiş, zamanla diğer eğitim kurumları da bu tarza yönelmiştir.²

19. yüzyıl itibarıyla kendisini iyice hissettiren Batılılaşma hareketi her alanda olduğu gibi müzik alanında da kendisini göstermiştir. 1826 yılında Mehter bandosu kapatılarak yerine bugünkü Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın temelini oluşturan Mızıkaya-yı Hümayun kurulmuştur. Bu tarihten itibaren birçok Batılı müzisyen Osmanlı Sarayında Batı müziği ve Osmanlı-Batı müziği sentezi doğrultusunda önemli çalışmalar yapmışlardır.³

Müzikte bu şekilde başlayan Batılılaşma hareketi II. Mahmut'un vefatı sonrası başa geçen oğlu Sultan Abdülmecit'in (1839-1861) hükümdarlığı devrinde de sürmüştü, yeni müzik eğitimi kurumları, orkestralar, bandolar kurulmuş, konser salonları açılmış, Liszt gibi meşhur besteciler Osmanlı Sarayı'nda konserler vermişlerdir. 1861'de genel olarak Doğuya ve eski geleneklere bağlı olan Sultan Abdülaziz'in tahta çıkışıyla, Batı müziğinin Osmanlı'daki gelişimi duraklama hatta biraz gerileme yaşamış olsa da 1876'da Batı müziği formlarında en çok eser veren padişah olan V. Murat'ın ve onun hemen ardından yine 1876'da II. Abdülhamit'in tahta çıkışıyla, ilgi tekrar canlanmış ve bu alandaki ilerleme hız kazanmıştır.⁴

Osmanlı padişahları, kültür alanında yaptıkları yardımlarla da bilinmektedir. Örneğin, 1846'da Beyoğlu'nda çıkan bir yangın, bugünkü Çiçek Pasajı'nın olduğu yerde bulunan ünlü Naum Tiyatrosu'nu da yerle bir etti. Binanın sahibi Michel Naum Duhani, Sultan Abdülmecit'in yardımıyla onardığı tiyatrosunu 4 Kasım 1848'de Verdi'nin Macbeth operasıyla açtı. Abdülmecit sadece maddi yardımda bulunmadı. 9 Şubat 1849'ta Naum Tiyatrosu'na bizzat giderek Donizetti'nin Linda di Chamounix adlı operasını izledi. Abdülmecit iki kez daha Naum Tiyatrosu'na giderek operalar izledi. Keza Abdülmecit'in Dolmabahçe'ye saray tiyatrosu yaptırmasında, izlediği bu operaların etkisi olmuştur (Zamanla yanıp yok olan bu Saray Tiyatrosu, Dolmabahçe Camii'nin tam karşısındaydı).⁵

Muhafazakârlığıyla bilinen Sultan Abdülaziz, Avrupa krallarından önce Richard Wagner'in “Bayreuth Operası”na ilk bağış yapan hükümdar olmuş, karşılığında kendisine operada koltuk rezerve edilmiştir. İlk piyanist olan padişah V. Murat'dır. V. Murat Mızıkaya-yı Hümayun komutanı Guatelli Paşa ve Augusto Lombardi adlı bir diğer İtalya'ndan aldığı piyano dersleriyle musiki alanında ilerleme kaydetti. Deli diye Çırağan Sarayı'na kapatılan V. Murat

¹ Seyit Yöre, “Osmanlı/Türk Müzik Kültüründe Levanten Müzikçiler”, *Türkiyat Araştırma Dergisi*, Sayı 24, 2008, s. 414.

² Evren Kutlay Baydar, *Osmanlı'nın Avrupalı Müzisyenleri*, Kapı Yayınları., İstanbul 2010, s. xiii.

³ <http://www.passiontravel.com.tr/kategori/istanbul>, erişim tarihi: 03.10.2017

⁴ Evren Kutlay Baydar, *age.*, s. xiv.

⁵ <http://forum.mezun.com/archive/index.php/t-47617.html>, erişim tarihi: 04.10.2017

yüzlerce sayfa piyano müziği bestelemiş, kendisi için “Ben padişah değilim, müzisyenim.” demiş ve daha nice ilginç örnekler yaşanmıştır.⁶

Osmanlı'ya davet edilen en önemli müzisyen Macar besteci ve piyanist Franz Liszt'tir. Abdülmecit'in padişahlığı döneminde, 1847 Haziranında gelmiş ve müzik dükkânı sahibi “levanten” Alexandre Comendinger'in Beyoğlu'ndaki evinde misafir kalmıştır. Sarayda, Avusturya Sefaretinde ve Fransız Sefiri'nin evinde konserler vermiştir. Abdülmecit'in huzurundaki konserini Dolmabahçe Sarayı'nın yanındaki Beşiktaş Sarayı'nda vermiştir. Donizetti'nin “Marş-ı Sultani”sinde yer alan ezgiyle uzunca bir fantezi yaparak Saray'dan bir nişan istemiştir ve 4. derece Mecidi Nişanı ve 125 altın değerinde mücevherli bir kutu verilmiştir. O dönemde Osmanlı'da müzisyenlere yüksek nişanlar vermek âdet olmadığı için Liszt'in Avrupa saraylarında aldığı daha üst dereceli nişanlar arasında bu daha düşük kalmıştır. Donizetti'nin Mecidiye Marşı üzerine bestelediği Parafraz'ı (Tanınmış parçaları başka ortamlara uyarlayarak düzenlemek) bu konserlerinde çaldığı tahmin edilmektedir.⁷

Muzika-i Hümayun, 1826 yılında, Asakir-i Mansure-i Muhammediye'nin tören yürüyüşlerine eşlik edecek bir “boru takımı” olarak kurulmuş, Yeniçeri Ocağındaki Mehterhanenin ve saraydaki geleneksel sanat müziği topluluğu Meşkhane'nin yerini almıştır. İstanbul'da bugünkü İTÜ Taşkışla'da açılmıştır. Başlangıçta Ahmet Efendi ve Manguel adlı müzisyenlerin yönetiminde olmasına rağmen, 1828'de yönetime İtalya'dan Giuseppe Donizetti (d. 1788-ö. 1856) getirilmiştir.

Muzika-i Hümayun, içinde birçok orkestrayı barındıran, sarayın müzik hocalarının yanı sıra saray dışındaki tiyatro ve konser salonlarında sahneye çıkan, akla gelebilecek bütün orkestraları ve komple konservatuvar öğretim heyetini de kapsayan, Batı müziğinin yanı sıra Türk müziği bölümü de olan bir çeşit merkezî sistemle yönetilen bir müzik devletini andırmaktaydı.

En parlak döneminde 500 kişi iken Abdülhamit döneminde 350, Balkan Savaşı'nda bazı müzisyenlerin şehit düşmesinden sonra 120 kişiye düşmüştür. Padişahın özel bütçesinden finanse edilirdi ve kumandanlarının rütbesi bugünkü orgenerale eşitti. Muzika-i Hümayun üyeleri askerî rütbe sahibiydi, böylece İmparatorluk'ta müzisyenliğin itibar kazanması amaçlanmıştı. Cumhuriyet'in kurulmasıyla Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın üyeleri de konservatuvar kadrolarının birçoğu buranın üyelerinden oluşmuştur.⁸

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaygınlaşan müzik piyasasında çok sayıda Batı müziği icracısı özellikle tiyatrolardaki orkestralar bünyesinde konser ve opera temsillerinde görev alıyordu. Yüzyılın son çeyreği itibarıyla bu müzik piyasası alaturka müziği de içine alarak gelişti. İstanbul'un müzik piyasasının, alaturka müziği içine dâhil etmesiyle müzik icrası ve eğitimi profesyonelleşti. Gelenekte daha ziyade amatör bir uğraş olarak görülen müziğin, 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren gerek icra gerekse eğitim açısından bir meslek olarak ele alındığı görülmektedir. İstanbul'un çeşitli mekânlarında müzik etkinliklerinde yer alan müzisyenlerin bir kısmı aynı zamanda dinleyici kitlesinin genişlemesiyle birlikte özel müzik dersleri vermeye başladı. Müzik eğitimi İstanbul'daki resmî eğitim kurumlarında müfredatın bir parçası olarak yerini aldı ve piyano dersleri verildi.⁹

Osmanlı döneminde Batı müziğinin nasıl ele alındığını ve ne şekilde ilerleme kaydettiğini, o dönem Osmanlı topraklarında Batı müziği çalışmaları yapan müzisyenleri araştırarak anlayabiliriz. Osmanlı'nın Batı müziği alanında ilerlemesinde etkili olan “Avrupalı”

⁶ <http://www.passiontravel.com.tr/kategori/istanbul>, erişim tarihi: 03.10.2017

⁷ <http://bohemyattansahneler.blogspot.com.tr/2014/12/tanzimat-donemi-osmanli-impatorlugunda.html>, erişim tarihi: 01.10.2017

⁸ <http://osmanli.site/osmanli-muzik-musiki-sultan/mizika-i-humayun-mizika-yi/muzika-i-humayun-nedir-sefleri-ogretmenleri-onemli-bilgiler/> erişim tarihi: 01.10.2017

⁹ Selçuk Alimdar, *Osmanlı'da Batı Müziği*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016, s. 403-404.

müzisyenler, yıllarca Osmanlı topraklarında çalışarak Türk müziğine kalıcı izler bırakmışlardır.¹⁰

Bu çalışmada, Osmanlı-Türk müzik kültürünün çeşitli alanları ve kurumları içinde yer almış olan İtalyan müzisyen ile onların Osmanlı-Türk müzik kültürüne katkıları araştırılmıştır.

Osmanlı'nın İtalyan müzisyenleri Osmanlı'dan bu yana Batı müziği konusunda atılan adımları ve yapılan çalışmaları araştırmak, Batı müziğinin Türkiye'de hangi aşamalardan geçerek bugün bulunduğu noktaya geldiğini anlamamız açısından değerlidir.

Giuseppe Donizetti (Don İzzet Paşa)

II. Mahmut yeniçeri ocağını kaldırıncı Mehter bandosu yerine Avrupalı tarzda bir bando oluşturulmasını öngörmüştür. İlk çabalar boru takımında Vaybelim Ahmet Ağa ve sonrasında da Fransız asıllı Manguel'in bando şefliğine atanması olmuş, fakat kısa sürede bu atamaların başarısızlığı anlaşılmıştır. Bunun üzerine II. Mahmut'un emriyle Hüsrev Paşa, İstanbul'daki Sardunya büyükelçisiyle görüşerek kendilerinden Muzika-i Hümayun'u yetiştirecek uygun bir müzisyen bulmalarını rica etmiştir. O yıllarda Avrupa'da Batı müziği, özellikle de askerî bando sistemi İtalya'da çok gelişmiştir. Dolayısıyla, II. Mahmut da İtalya'dan gelecek bir hocanın bandoyu yetiştirebileceğine inanmaktadır.

Sardunya hükümeti bu iş için, bir dönem Napolyon'un ordusunda görev almış, İtalyan'ın müzik kültürünü ve saygınlığını temsil edebilecek nitelikte görülen İtalyan askerî bando şefi Giuseppe Donizetti'yi teklif etmiştir. Kardeşi o dönemin meşhur bestecisi, operalarıyla ünlü Gaetano Donizetti olan askerî bando müzisyeni Giuseppe Donizetti, 17 Eylül 1828'de İstanbul'a geldiği gün, kendisini sabırsızlıkla bekleyen padişahın huzuruna çıkmış, yeni bandoyu yetiştirmek üzere göreve atanarak "Osmanlı Saltanat Müzikalarının Baş Ustakârı" unvanını almıştır.¹¹

Giuseppe Donizetti 6 Kasım 1788 tarihinde İtalya'nın kuzeyinde Bergamo şehrinde dünyaya geldi. Ailesinin ilk çocuğu olan Donizetti'nin sonraları beş kardeşi daha dünyaya geldi. Bu dönemde İtalya'da hem kilisede hem de kilise dışında zengin bir müzik hayatı mevcuttu. Yaşadığı şehir olan Bergamo'nun müzik hayatı zengin, neşeli, coşkulu ve dans etmeyi seven insanlarıyla ünlenmiş bir taşra şehriydi. Giuseppe Donizetti ilk müzik derslerini halasının kocası olan Giacomo Corini'den aldı. Giuseppe, memleketinde müzik eğitimi veren "Lezioni Caritatevoli di Musica"ya yazılmak istediye de yaşının büyük olması nedeniyle okula kabul edilmedi. Ünlü opera bestecisi kardeşi Gaetano'nun da hocası olan Alman Simon Mayr'dan eğitim aldı.

Giuseppe, 20 yaşındayken Napolyon Bonapart'ın ordusuna kayıt oldu. Beş sene bu orduyla muhtelif seferlere katıldı. 1814 senesinde Napolyon'un Elba Adası'na sürülmesiyle onunla birlikte Elba'ya gitti. Fransa'ya döndüğünde ise, yine Napolyon'la Fransa'ya döndü ve yanında kaldı. 19 Haziran 1815 tarihinde Napolyon ordusunun yenilmesi üzerine (Waterloo Muharebesi) ordudan ayrıldı. 1821 senesinde Reggimento Provinciale Casale alayında bando şefi oldu.¹²

1808'de buhranlı bir dönemde Osmanlı tahtına çıkan II. Mahmut da amcasının oğlu III. Selim gibi yüzünü Avrupa'ya dönmüş, 1826'da yeniçeri ocağını kanlı bir şekilde ortadan kaldırmayı başararak ordudaki reformları sonucu Avrupalı stilde oluşturulan yeni bandosunun başına da İtalyan bir bando şefinin tayin edilmesini gündeme getirmiştir. Bu amaçla Hüsrev Paşa, Sardunya ve Piemonte Krallığı'nın İstanbul'daki temsilcisi Marchese Gropallo ile görüşmüş ve kendilerine uygun bir müzisyen tavsiye edilmesi hususunda ricada bulunmuştur. Bu konuda Gropallo Torino'daki Dışişleri Bakanlığı ile irtibat kurmuş ve burada çalışan Grosson

¹⁰ Evren Kutlay Baydar, *Osmanlı'nın Avrupalı Müzisyenleri*, Kapı Yayınları, İstanbul 2010, s. xiv.

¹¹ Mahmud Ragıp Gazimihal, *Türk Askerî Müzikleri Tarihi*, Maarif Basımevi, İstanbul 1955, s. 42.

¹² http://www.yeniakit.com.tr/kimdir/Giuseppe_Donizetti, erişim tarihi: 04.10.2017

isimli bir memur tarafından da Giuseppe Donizetti tavsiye edilmiştir. Görevi kabul etmesinin ardından da 7 Kasım 1827 tarihli resmî bir yazışmaya göre Giuseppe Donizetti “Istruttore Generale delle Musiche Imperiali Ottomane” veya Gazimihal’in tabiriyle “Osmanlı Saltanat Muzikalarının Baş Ustakârı” unvanı ile İstanbul’daki görevine tayin edilmiştir.¹³

II. Mahmut’un daveti üzerine İstanbul’a gelen Giuseppe, 17 Eylül 1828 tarihinde Muzika-i Hümayun saray bandosu şefi olarak görevine başladı. Beraberinde, Avrupalı tarzda düzenlenen yeni askerî bando için gerekli Avrupalı enstrümanları da getirdi. Kısa sürede bu kuruluşu genişçe bir repertuara sahip başarılı bir orkestra durumuna ve bir ay içerisinde padişaha ilk konserini verecek hâle getirmiştir.¹⁴

İlk bandoda yirmi bir kişi vardır. Bunlardan ilerleyen yıllarda getirildikleri görevlerden dolayı isimlerini tanıyacağımız İbrahim Paşa ve Yesarizade Necip Paşa, Abdülhamit devrine kadar ulaşabilmişlerdir. Karşılaştığı temel ve en önemli zorluk notasyon sistemindeki farklılıktır. O dönem Türk müzisyenler “Hamparsum” adı verilen bir notasyon sistemi kullanıyorlardı. Gregoryan kilise müziğinin melodik olarak belirlenmesinde kullanılan yöntemeye dayalı olan ve sağdan sola yazılan bu sistemi önce Donizetti öğrenmiş, daha sonra Batı müziği notasyon sistemiyle Hamparsum sistemini karşılaştırmalı gösteren bir çizelge hazırlayarak bu yöntemle Türk öğrencilerine Batı müziği nota sistemini kısa sürede öğretmiştir.¹⁵ Hamparsum tekniğini bilen öğrencilerine Avrupa notasyonunu öğretmek şüphesiz ki çok daha verimli bir yöntemdir. Bu notasyonu bilmesinin bir başka faydası da ilgi duyduğu Türk musikisini daha kolay anlayabilmesini anlaması açısından ayrıca önemlidir.¹⁶

Donizetti derslerinde çoğunlukla İtalya’dan ısmarladığı materyalleri kullanmıştır. Ayrıca Muzika-i Hümayun için Milano’daki Pelitti imalathanesinden çalgı aleti siparişi vermiştir.¹⁷ II. Mahmut, Muzika-i Hümayun’a teşvikini her fırsatta göstermiş, hatta 28 Şubat 1829’da Silivri’den İstanbul’a vapurla dönmek üzereyken, kendisine eşlik etmiş olan bandonun karayoluyla döneceğini öğrenince onları gemiye davet etmiş ve 2 saat boyunca icralarını dinlemiştir.¹⁷

Donizetti, 1829 yılında Muzika-i Hümayun tarafından icra edilmek üzere, II. Mahmut’a ithafen “Mahmudiye Marşı”nı bestelemiştir. “Ritim, ölçü ve tempo bakımından bir grup insanın ya da daha fazla sayıda kişinin yürüyüşüne uygun düşen ve bu amaçla bestelenmiş olan işlevsel müzik parçası” olarak tanımlanan marş, genellikle askerî müzik toplulukları için 4/4’lük ya da 2/4’lük, ender olarak da 6/8’lik ölçülerde yazılmıştır.¹⁸ Mahmudiye Marşı, ülkemizde bestelenen ilk ulusal marş kabul edilir. Bu marş, on bir yıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu’nun millî marşı olarak çalınmıştır. O yıllarda, Osmanlı İmparatorluğu’nda tahta çıkan her padişah için ayrı bir marş bestelenmiş, o padişahın dönemi boyunca Osmanlı Devleti’nin “millî marşı” sayılmıştır. Marşın genel yapısı, Donizetti tarafından, öğrencilerinin kolaylıkla deşifre edip çalabilmesi için bu şekilde bestelediğinin altını çizmek üzere “semplicita” olarak ifade edilmiştir. “Semplicita” terimi marştaki melodik ve armonik yapının basit olduğunu belirtmek için kullanılmıştır.¹⁹

II. Mahmut, Donizetti’nin çalışmalarını takdir ederek onu 1831 yılında “Nişan-ı İftihar”la ödüllendirmiştir. Ayrıca, Donizetti, gerek çalgı aletleri gerekse müzikalitesiyle Avrupa

¹³ Emre Aracı, *Donizetti Paşa Osmanlı Sarayının İtalyan Maestrosu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014, s. 44.

¹⁴ http://www.yeniakit.com.tr/kimdir/Giuseppe_Donizetti erişim tarihi: 05.10.2017

¹⁵ Bülent Aksoy, *Osmanlı Musikisi Geleneğinde Kadın*, Osmanlı Ansiklopedisi, Cilt 10, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s. 354.

¹⁶ Emre Aracı, *age.*, s. 64.

¹⁷ Bülent Aksoy, *age.*, s. 355.

¹⁸ Refik Ahmet Sevensil, *Saray Tiyatrosu*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1962, s. 6.

¹⁹ Selçuk Bilgin, *Piyano Eşlikli Marşlar*, Evrensel Müzikevi, İstanbul 2009, s. 2.

¹⁹ Evren Kutlay Baydar, “Osmanlıda Görevli İki İtalyan Müzisyen: Giuseppe Donizetti ve Callisto Guatelli”, *Zeitschrift für die Welt der Türken (ZfWT)*, Vol 2, No. 1, 2010, s. 286.

standartlarında bir bando oluşumuna öncülük etmiş, bu bağlamda kaliteli müzisyenlerin yetişmesine önem vermiştir. Fransız Le Menestrel dergisine İstanbul'daki bir okurundan yollanan mektup, Osmanlı'da askerî müzik ile klasik müziğin aynı düzlemde geliştiğinin ve sultanın bu konudaki desteğinin bir ifadesidir: “Donizetti'nin bestelediği söylenen Sultanın Marşı'nı devamlı surette çalışıyorlar. Sultan piyanoyu çok seviyor ve haremindeki kadınlar için Viyana'dan pek çok piyano getirtti.”²⁰

Donizetti, II. Mahmut'un ardından, Abdülmecit padişah olduğunda da Muzika-i Hümayun'un başında bulunmakta, eğitim için Batı'dan hocaların getirilmesini sağlamaktadır. Bu hocaların çoğu uzun süreler başta İstanbul olmak üzere Bursa, Trabzon ve Adana'da dersler vermişlerdir.

Donizetti Paşa, 1839 yılı sonunda Abdülmecit'in tahta çıkması üzerine kendisine ithafen “Mecidiye Marşı”nı bestelemiştir. Mecidiye Marşı, yirmi iki yıl millî marş olarak kalmış, devlet törenlerinde ve uluslararası törenlerde çalınmıştır. Bu marş, Mahmudiye Marşı'nın tersine, minör tonda (fa minör) fakat aynı şekilde ABA (üç kesitli) formundadır. İcra ve armoni açısından karşılaştırıldığında Mahmudiye'den daha ileri seviyededir. Buradan Muzika-i Hümayun'un bilgi ve kapasite açısından her geçen gün ilerleme kaydettiğini tahmin edebiliriz. Mecidiye Marşı'nın diğer bir özelliği de İstanbul'a konser vermek için gelen Liszt'in bu marşa “Grand Paraphrase”i (Büyük Parafraz) bestelemesidir. Donizetti, Mecidiye Marşı'nın yanı sıra Abdülmecit'e ithafen “Grande Marche Militaire” (Büyük Askerî Marş) isimli bir eser de bestelemiştir. Giuseppe Donizetti belki kardeşi Gaetano Donizetti gibi büyük bir besteci değildir ama eserlerindeki açık ifade ve anlaşılır armonik yapı sayesinde didaktik olma özelliğini taşımaktadır. Eserleri incelendiğinde, çalıştırdığı bandonun kapasitesini ve ilerlemesini göz önüne alarak melodik ve armonik yapıda o güne uygun özellikler kullandığı gözlemlenebilir.²¹

Muzika-i Hümayun okulunda, Abdülmecit'in Donizetti'den sarayda müzikli temsiller verilmesini istemesi üzerine, bando yanında senfonik orkestra, opera ve bale çalışmaları da başlatılmıştır. Donizetti, Bergamo kasabesindeki dostu Dolci'ye Ocak 1846'da yazdığı mektupta, çeşitli İtalyan operetlerinin partiyonlarını Sultan'ın operet görme isteği doğrultusunda Türk öğrencilerine öğretebilmek için Dolci'den istemiştir.²²

Paşa unvanını da alan Donizetti 12 Şubat 1856'da İstanbul'da ölmüştür. Onun vefatına çok üzülen Sultan, cenazesine Muzika-i Hümayun'u göndermiş ve öğrencilerinin hocalarını onun öğrettiği şekilde uğurlamalarını istemiştir.²³ Donizetti Paşa'nın ardından Muzika-i Hümayun'un başına yine bir İtalyan olan Callisto Guatelli getirilmiştir.

Callisto Guatelli

26 Eylül 1819'da İtalya'nın Parma şehrinde dünyaya geldi. 1830'da şehrin müzik okuluna girdi; Francesco Hiserich'ten kontrabas ve Antonio de Cesari'den şan dersleri aldı. 1838 yılında mezun olarak bir süre aralarında meşhur Teatro Cario Felice'nin de bulunduğu değişik İtalyan tiyatrolarında koro şefi olarak çalıştı.

İstanbul'a gelerek Osmanlı sarayında dört padişah döneminde görev yapan, Muzika-i Hümayun şefliğini uzun süre yürüten Guatelli, gerek devrin Türk musikisi eserlerini armonize ederek, gerekse Türk makamlarıyla çok sesli marşlar besteleyerek çok sesli müziğin Osmanlı topraklarında gelişimine katkı sağlamıştır. Mehmet Ali Bey, Klarnetçi Zati Bey, Saffet Bey gibi

²⁰ Kemal Küçük, “Bandolarda Senfoni Heyecanı”, Milliyet, 16 Eylül 2003, s. 1.

²¹ Evren Kutlay Baydar, *age.*, s. 288.

²² Refik Ahmet Sevengil, *Saray Tiyatrosu*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1962, s. 17.

²³ Bülent Aksoy, “Osmanlı Musikisi Geleneğinde Kadın”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, Cilt 10, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s. 338.

Türk müzisyenleri yetiştirmiştir Osmaniye Marşı, Aziziye Marşı, Osmanlı Sergi Marşı gibi popüler eserlerin bestecisidir.²⁴

Kırk yaşından itibaren 28 yıl Osmanlı'da görev yapan Donizetti'nin 12 Şubat 1856'daki vefatından sonra yerine; Pera'daki Naum Tiyatrosu'nda temsiller vermeye gelen bir İtalyan opera topluluğunun orkestra şefiyken, Padişah Abdülmecit'in ilgisini çekerek, 1856'da Muzika-i Hümayun'un komutanlığına atanmış; 1858'de, yine Muzika-i Hümayun'da görevli Aranda Paşa ile uyuşmazlığa düşünce, kısa bir süre komutanlıktan ayrılıp saray bandosunun şefliğine atanmıştır. 1868'de Sultan Abdülaziz döneminde yeniden Muzika-i Hümayun'un başına getirilmiştir.²⁵

Guatelli de Donizetti gibi marşlar bestelemiştir. Başta “Şark Marşı” (Marche Orientale-Sultan II. Abdülhamit için), “Osmaniye Marşı” (Marche Osmanie), “Bayram Marşı”, “Yıldız Marşı” ve “Şefkat Marşı” isimli eserlerinde olmak üzere daha çok yerel melodiler ve makamsal motifler kullanarak halkın da rahat anlayabileceği türde eserler yazmış, Türk bestecilerinin eserlerini armonize ederek çok sesliliği tanıtmaya çalışmıştır. Hatta Gazimihal'in “Türk Askerî Muzikaları Tarihi” kitabında 71. sayfada belirttiğine göre doğu müzik kültürünün yanı sıra İslamiyet'e de yakınlık duymuş, evini Kur'an'dan ayetlerle süslemiştir. Çok sevilmesi sebebiyle giyim ve sakal tarzı birçok kişi tarafından taklit edilmiştir.²⁶

Sultan Abdülaziz'in tahta çıkması üzerine besteleyip yeni padişaha ithaf ettiği Aziziye Marşı (Sultani Marşı olarak da bilinir) nedeniyle rütbesi mirvalığa (tuğgeneral) yükseltildi. Paşa unvanını böylece alan Guatelli'nin 1861'de bestelediği Osmaniye Marşı adlı solo piyano eseri, bir süre millî marş olarak kullanıldı. Milano'da Luca Yayınevi tarafından basılan bu eserde Türk musikisi usulü olan “düm teke tek tek düm tek düm tek” usulünü kullanmıştı. Bu ritmi, diğer marşlarında da sıklıkla kullandı. 3-24 Nisan 1863'te padişah Abdülaziz'le birlikte saray bandosunun şefi olarak padişahın Mısır seyahatine katıldı.²⁷

Guatelli'nin bir diğer önemli marşı 27 Şubat 1863'te Sultanahmet Meydanı'nda açılan ilk Osmanlı Sanayi sergisi, Sergi-i Umum-i Osmani için bestelediği “Sergi Marşı”dır (Marche de'l Exposition Ottomane). Sadrazam Mehmet Fuat Paşa'ya ithaf ettiği bu eser altı ölçüden oluşan giriş kısmı hariç (Osmaniye'ninki dört ölçüden oluşuyor) ritmik ve melodik açıdan Osmaniye Marşı'na benzerlik göstermektedir. Eserde Guatelli tarafından yazıyla da belirtildiği üzere, İngiliz ve Fransız millî marşlarına da gönderme yapılmaktadır.

Guatelli'nin uzun soluklu ve Türk müziği motiflerini sıkça kullandığı bir diğer eseri ise “Arie Nazionali e Canti Popolari Orientali Antichi e Moderni” (Eski ve Yeni Millî Havalar ve Popüler Oryantal Şarkılar) başlıklı iki ciltlik şarkılar kitabıdır. Eser, 24 şarkıdan oluşmakta ve şarkıların bir kısmı Sultan Abdülmecit ve kızlarının isimlerini taşımaktadır. Piyano için Batı müziği formunda bestelenmiş bu şarkılar, her iki ciltte de, bir Sultan için yazılmış şarkı, bir isimli şarkı, şeklinde sıralanmıştır. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde iki ciltlik kitabın birer nüshası mevcuttur.²⁸

Guatelli, sarayda dönemin Türk musikisi bestecisi olan Rıfat Bey'in V. Murat'ın tahta çıkışı hatırasına bir Hicazkâr şarkı olan “Priere” (dua) isimli eserini armonize etmiş, eserin notası Hacı Emin Efendi tarafından İstanbul'da basılmıştır. Notanın bir kopyası bugün İngiliz Millî Kütüphanesi olan British Library'de bulunmaktadır.²⁹ Guatelli, ayrıca, V. Murat'a müzik dersleri vermiştir. V. Murat'ın ardından 31 Ağustos 1876'da tahta geçen II. Abdülhamit de V.

²⁴ <http://sultanabdulaziz.com/abdulaziz-hakinda/dolmabahce-sarayi/osmanli-devleti-saray-klasik-bati-muzikleri-osmanli-sergi-marsi-beste-guatelli/>, erişim tarihi: 07.10.2017

²⁵ Mahmud Ragıp Gazimihal, *age.*, s. 146.

²⁶ Mahmud Ragıp Gazimihal, *age.*, s. 71.

²⁷ <https://karnaval.com/sanatcilar/callisto-guatelli-pasa-15732>, erişim tarihi: 05.10.2017

²⁸ Evren Kutlay Baydar, “Osmanlıda Görevli İki İtalyan Müzisyen: Giuseppe Donizetti ve Callisto Guatelli”, *Zeitschrift für die Welt der Türken (ZfWT)*, Vol 2, No. 1, 2010, s. 290.

²⁹ Emre ARACI, *Donizetti Paşa*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006, s. 95.

Murat gibi Guatelli'den müzik dersleri almıştır. Guatelli, Abdülhamit zamanında da 1900 yılındaki vefatına dek Muzika-i Hümayun'un komutanı olmuştur.³⁰

Guatelli Paşa'nın çok sesli müziğin Osmanlı topraklarında gelişimi için yaptığı çalışmaların yanı sıra Türk müzisyenlerin yetişmesine de büyük katkısı vardır. Örneğin, Guatelli'nin armoni öğrencisi olup saray bandosunda yetişmiş, Plevne ve İzmir marşlarının bestecisi Mehmet Ali Bey (1856–1895), Klarnetçi Zati Bey (Arca) (1863–1951), Pembe Kız Operetinin bestecisi Flütçü Haydar Bey, Saffet (Atabinen) Bey (1858–1939) gibi müzisyenler Batı tarzında çok sesli Türk müziği yazan bestecilerden birkaçıdır.³¹

Bartolomeo Berti Pisani

1811-1876 yılları arasında yaşadığı bilinen İtalyan müzisyen Bartolomeo Berti Pisani'nin hayatı hakkında pek bilgiye ulaşılamamıştır. Pisani'nin Giuseppe Donizetti'nin ölümünden sonra onun yerine geçtiğine ilişkin ve Guatelli'yle aynı dönemde çalıştığına dair bilgiler mevcuttur. Pisani hakkındaki bazı bilgiler de şöyledir: Hem Donizetti artık ihtiyarladığı hem de opera şefliğinde eski tecrübesi bulunmadığı için saray opera temsillerinde zaman zaman başkalarının da şeflik ettiğini düşünebiliriz. Nitekim ölümünden sonra Pizani isminde birisinin onun yerine geçtiğini biliyoruz.³²

Callisto Guatelli'yi bir başka İtalyan Berti Pisani 1858 senesinde aynı görevde takip etmiş, livalığa³³ terfi eden Necip Paşa Muzika-i Hümayun'un başına geçmiş; kurum ikiye bölünerek Berti Pisani tiyatro bölümünün başına getirilirken Callisto Guatelli de müzik bölümünden sorumlu olmuştur. Belki de padişahlar arasında en çok klasik Batı müziği hayranı olan Abdülmecit'in ölümü de (1861) beraberinde yine hiç beklenmedik bir eserin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Berti Pisani tarafından bestelenen bu eser bir "Marche funébre", yani bir cenaze marşıdır. Ancak Pisani'nin bu dönemde Osmanlı bandoları genel direktörü olarak Giuseppe Donizetti'nin makamında bulunduğu düşünülürse, marşın Sultan Abdülmecit'in cenazesinde çalınma olasılığı yüksektir.³⁴

Saray orkestrası Abdülmecit'in padişahlığı sırasında Giuseppe Donizetti'nin çalışmalarıyla kurulup yine onun tarafından saraya aldırılmış olan Guatelli ve Pizani gibi İtalyan şeflerin elinde çok az geliştiği bilgisinden yola çıkarak Pisani'nin Donizetti'yle aynı zamanda İstanbul'da yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda 1856'dan önce sarayda görevlendirildiği ve Abdülmecit öldüğünde ise görevli olduğu düşünülürse Pisani'nin de on yılı aşkın bir zaman müzisyen bir Levanten olarak Osmanlı'da yaşadığı düşünülebilir. Ayrıca Guatelli gibi 1840'larda İstanbul'a geldiği de düşünülürse Levanten olarak yaşadığı süre daha da artar.³⁵

Augusto Lombardi

1865 doğumlu Bahriye Sıbyan Muzikası'nın ilk öğretmenlerinden olan İtalyan Augusto Lombardi, Muzika-i Hümayun'a alınan yabancı muzikacılar arasında olup Saray Orkestrası'nda kontrbas çalardı. Ağabeyi olan Büyük Lombardi ise İstanbul çevresinde çok tanınmış bir piyanist ve müzik sanatçısı idi. Ağabeyinin bu şöhretinden yararlanan küçük Lombardi, 15 yıl Bahriyeye hizmet ettikten sonra Kaymakamlık rütbesine erişti. Ertuğrul (Yatı) Muzikasında çalgı öğretmenliği ve şeflik yaptı.³⁶ 1904'te İstanbul'da öldü. Lombardi tarafından bestelenmiş

³⁰ Evren Kutlay Baydar, *age.*, s. 291-292.

³¹ Mahmud Ragıp Gazimihal, *Türk Askerî Muzikaları Tarihi*, Maarif Basımevi, İstanbul 1955, s. 80.

³² Mahmud Ragıp Kösemihal, "Türkiye-Avrupa Musiki Münasebetleri" Cilt I, Nümüne Matbaası, İstanbul 1939, s. 125.

³³ İki alaydan mürekkep askeri teşekküle ve bu teşekkülün kumandanına verilen addır. Livanın resmî kayıtlarda adı Miriliva suretinde de geçer. Miralay terfi edince Liva, Liva terfi edince Ferik olurdu.

³⁴ Emre Aracı, *age.*, s. 217-219.

³⁵ Seyit Yöre, "Osmanlı/Türk Müzik Kültüründe Levanten Müzikçiler", *Türkiyat Araştırma Dergisi*, Sayı 24, 2008, s. 428-429.

³⁶ Pars Tuğlacı, *Mehterhaneden Bandoya*, Cem Yayınevi, İstanbul 1986, s. 179.

bazı eserler şöyledir: *Espansione del Core*; *Romans* (Piyano için).

İtalo Selvelli

Italo Selvelli (10 Kasım 1863 - 11 Mayıs 1918), Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında İstanbul'da yaşayan ve çalışan bir İtalyan besteci, piyanist ve orkestra şefidir. Italo Giovanni Selvelli 1863'te İstanbul'da doğdu. Annesi Michele Selvelli (Fano, İtalya, 1825-İstanbul, 1895) idi. Italo Selvelli, Palermo Kraliyet Müzik Okulu'na 1876-1881 yılları arasında katılmıştır. 1887'dan itibaren İstanbul'un Nouveau Tiyatrosu ve Concordia Tiyatrosu'nda operalar, operetler ve baleler besteleyerek aktif rol aldı. Hayatı boyunca Osmanlı aristokrasisinin çeşitli üyeleri için bir müzik öğretmeni olarak çalıştı.

1891'de Italo Selvelli, Zeki Paşa tarafından kurulan Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk askerî olmayan bandosu olan İstanbul'daki "Tophane Müzik Okulu"na orkestra şefi olarak atandı.

1909 yılında Sultan Reşat, İmparatorluk tahtına V. Mehmet adı ile geçtiğinde, Sultan'ın yeni resmî yürüyüşünü belirlemek için açık bir yarışma talep edildi. Mehmet Reşat için düzenlenen yarışmayı kazanmış ve onun bestesi "Sultan Marşı" olarak seçilmiştir. Italo Selvelli'nin bu polifonik kompozisyonu o zamandan beri "Reşadiye Marşı" olarak da bilinmektedir.³⁷

İlk ecnebi öğretmen olarak muzikaya (Tophane bandosuna) resmen tayin edildiği gibi Selvelli aynı tarihi yaşamış olanların dediğine göre, Beyoğlu çevresinin en tanınmış bir piyano hocası ve emsalsiz bir akompanyatörü (eşlikçisi) idi. İtalya'dan konservatuvar mezunuydu. Saray dışındaki sultan ve prenslere de ders veriyordu. Aynı zamanda "Beşinci Sultan Mehmet Marşı"nı da bestelemiştir.³⁸

Italo Selvelli muhtemelen bir şarbon enfeksiyonu nedeniyle 11 Mayıs 1918'de öldü. Mezarı İstanbul'un Osmanbey Hristiyan Mezarlığı'ndadır.

Pepini Gaito

"Muzika-i Hümayun'da yüzbaşı rütbesini haiz bulunan saray orkestrasında vazifeli yabancı müzisyenlerden bir İtalyan'dı. Gaito'nun Bahriye Muzikasına karışması bahriyenin kendisine olan teveccüh eseri idi. Bahriyeye şefliğiyle değil, asıl çalgıcılığıyla hizmet etmiştir. Esasen bahriyede pek kısa bir müddet kalarak, esaslı hizmetini Muzika-i Hümayun'da ifa etmişti. Tophane Muzikası'nda da öğretmenlik etti. Tophane Marşı, Dolmabahçe Marşı, Kuleli Marşı yazdığı eserlerdendir."³⁹

Stravolo Ailesi

Muzika-i Hümayun kapsamındaki saray bandosu, saray orkestrası ve operasının eğitimcileri, şefleri dışında, bir de saray operasının şarkıcıları vardı. Bunlardan en ünlüsü ise İtalyan Stravolo ailesidir. Ailenin üyeleri hakkında İtalyan kaynaklarında da tek tek bilgiler mevcut olmayıp var olan Türkçe kaynaklardaki genel bilgiler değerlendirilmiştir:

"Yıldız Sarayı'nda on beş yıl devamlı olarak opera ve operet oynayan heyetin başında Salvatore Stravolo vardı. Bu zatın oğulları ve kızları da sanatkârdı. II. Abdülhamit'in kızı Ayşe Osmanoğlu'nun hatıralarında Çampi ailesi diye bahsedilen ve padişahın maiyetine alındığı bildirilen sanatkâr ailesi bunlardır. Salvatore Stravolo'nun büyük oğlu Komik Arturo, küçük oğlu Tenor Alfredo, kızı Olimpiya, damadı Luici Falconi II. Abdülhamit tarafından aylığa bağlanarak saray tiyatrosuna (operasına) alınmışlardı. Arturo Stravolo operanın direktörü sayılıyordu. Arturo Stravolo idaresindeki heyetin Yıldız Tiyatrosu'na kapılanmasından sonra, Beyoğlu'nda temsiller veren bir başka İtalyan (opera) heyeti Yıldız Tiyatrosu'nda "Il Travatore"

³⁷ http://www.wikiwand.com/en/Italo_Selvelli, erişim tarihi: 01.10.2017

³⁸ Mahmud Ragıp Gazimihal, *Türk Askerî Muzikaları Tarihi*, Maarif Basımevi, İstanbul 1955, s. 175.

³⁹ *Age.*, s. 212.

operasını oynamıştır. Bu grubun primadonnası Emilia'yı padişah çok takdir etmiş, kendisine nişanlar vererek yüksek maaşla saraya alınmış, opera heyetine primadonna olarak girmiştir. Emilia, Stravolo ailesinin erkek çocuklarından Tenor Alfredo ile evlenmiştir.

Arturo Stravolo, 29 Ağustos 1867'de İtalya'nın Gaeta kentinde dünyaya geldi. Babası Salvatore Stravolo ve annesi Maria Secondo da İtalya'da ün yapmış tiyatro oyuncularındı. Arturo Stravolo, 1892'de kurduğu Citta di Napoli adlı topluluğuyla aynı yıl İstanbul'a geldi ve günümüzde Saint Antoine Kilisesi'nin olduğu yerde bulunan Concordia Tiyatrosu'nda opera ve operetler sahneledi.⁴⁰

1908'de Meşrutiyetin ilan edilmesi ve İkinci Abdülhamit'in saltanattan ayrılması üzerine Yıldız Tiyatrosu'nun birçok İtalyan sanatçısı da saraydan ayrılmışlardı. Bu arada opera ve operet heyetinin müdürü olan Arturo Stravolo da önce memleketi olan İtalya'ya gitmiş, fakat bir müddet sonra İstanbul'a dönerek evvelce on beş sene yaşadığı memleketimizde yerleşip kalmıştır. 1948 yılında seksen ikinci yaşını kutlamıştır. Stravolo İstanbul'a geldiği zaman yirmi altı yaşında bir gençti.⁴¹ 1893'te ikinci kez İstanbul'a gelen Stravolo, Tepebaşı'ndaki Petit Champs Tiyatrosu'nda sahnelediği eserlerle II. Abdülhamit'in dikkatini çekti. Sonra da padişahın Yıldız Sarayı Tiyatrosu'nda temsiller düzenlemesi için davet aldı. II. Abdülhamit, çok geçmeden, gösterilerini çok sevdiği Stravolo'yu Yıldız Sarayı Tiyatrosu'nun başına getirdi. İstanbul'da 10 Temmuz 1894'te meydana gelen büyük depremden sonra Yıldız Sarayı Tiyatrosu'ndaki temsiller bir süreliğine aksadıysa da sonra yeniden devam etti. Stravolo'nun çocukları ve damatları da sanatçıydı ve hepsi de II. Abdülhamit'in tahttan indirildiği 1909 yılına kadar, Yıldız Sarayı Tiyatrosu'nda sahneye konan eserlerde rol aldı.

1904'te "Bey" unvanını alan Stravolo, II. Meşrutiyet'in ilan edildiği 1908'de ise "Kaymakam" ünvanıyla onurlandırıldı. İstanbul'a otomobili getiren ve kullanan ilk kişi olarak da bilinen Stravolo, 1956'da vefat etti ve Feriköy'deki Latin Katolik Mezarlığı'na defnedildi.⁴²

Arturo Stravolo, 1956'da İstanbul'da doksan yaşında ölmüştür. Görüldüğü gibi operacı Stravolo ailesi on beş yıl kadar, aileden Arturo Stravolo ise yaklaşık altmış üç yıl kadar İstanbul'da Levanten olarak yaşamışlar ve Türk operasının var olmasına katkı sağlamışlardır.⁴³ Yukarıda adı geçenler dışında Osmanlı operasında İtalyan pek çok sanatçı görev yapmıştır. Ancak bu sanatçılar ile ilgili bilgilere ulaşamamıştır.

Kendileri hakkında pek bilgi bulunmayan Muzika-i Hümayun orkestrasındaki bazı müzisyenler ise: İtalyan Spinelli Efendi (Kontrbasçı), İtalyan Miliyaço Efendi (Flütist), İtalyan Jozef Gayto Ef (Kemancı) ve İtalyan Kalisto Kumbaro Ef. (Akordör).⁴⁴

Sonuç

Modern politik tutumlara bakılmaksızın, Avrupa dünyası ve Osmanlı, tarih boyunca her zaman birbiriyle derin temaslar içerisinde bulunmuşlardır. Çoğu kez sadece Avrupa ve Osmanlı, yalnızca savaş meydanlarında bir araya gelen iki ayrı dünya gibi hatırlanır. Bu gerçek olsa da, tek durum bu değildir. Bu tür temasların birçoğu ekonomik, siyasi ve benzeri alanlarda olsa da hemen hemen her zaman gözden kaçan bir tür iletişim vardır: müzik.

Avrupa'nın merakını ve hayranlığını kazanmasına rağmen Türk kültürü, tarihteki en büyük imparatorluklardan birisinin olan Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde Batılılaşmasına engel olamamıştır. Bunun en büyük sebebi, İmparatorluğun son birkaç yüz yılı boyunca hanedan mensuplarının ve soyluların Batılılaşmaya çalışmasıydı.

⁴⁰ Seyit Yöre, "Osmanlı/Türk Müzik Kültüründe Levanten Müzikçiler", *Türkiyat Araştırma Dergisi*, Sayı 24, 2008, s. 433.

⁴¹ Refik Ahmet Sevilgil, *Saray Tiyatrosu*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1962, s. 124-125.

⁴² <http://www.gazetevatan.com/kusaklarca-saklanan-arsiv-468674-yasam/>, erişim tarihi: 06.10.2017

⁴³ Seyit Yöre, *age.*, s. 428-429.

⁴⁴ Mahmud Ragıp Gazimihal, *Türk Askerî Muzikaları Tarihi*, Maarif Basımevi, İstanbul 1955, s. 107.

Cumhuriyet Dönemi öncesinde varlığını sürdüren ve çeşitli unsurlardan oluşan Osmanlı Devleti bu unsurların sentezinden meydana gelen bir kültürü bünyesinde barındırmıştır. Bu anlamda müzik eğitimi çerçevesinde yaşananlara bakıldığında bu süreçte çeşitli kültürlerin etkisi altına girilmiş olduğu görülmektedir; ancak 18. yüzyılın başlarından itibaren yüzyıllardan beri sürmekte olan bu kültürel yapıda, saray çevresinden başlayarak birtakım çözümler baş göstermiştir. Avrupa ile kurulan ilişkilerin yoğunlaşmasıyla birlikte, Batı'nın pek çok alanda üstünlüğü ile yüz yüze gelinmiş ve bu durum yeni düşünce sistemleri geliştirmiştir. Bunun üzerine dönemin aydınları, öteden beri toplumun egemen ideolojisi olan Osmanlılık akımının sorunlara çözüm getirmediği kanısında birleşerek, ona tepki niteliğindeki Batıcılık tezini geliştirmişlerdir. Bu anlayışla birlikte Tanzimat'la başlayan bu yenileşme hareketleri, Cumhuriyet Dönemi'nde ulusallık, çağdaşlık ve evrensellik ilkeleri çerçevesinde büyüyerek ve hızlanarak devam etmiştir.⁴⁵

Osmanlı İmparatorluğu'na Batı müziğinin girişi öncelikle ordu ve saray bünyesinde olmuş, eğitimci ve şef olarak Avrupalı müzisyenler göreve atanmıştır. Bugünün Türkiye'deki Batı müziğinin kültürünün temelleri 19. yüzyıl Osmanlısında atılmış ve İtalyan müzik adamlarının bu konuda önemli rolleri olmuştur. Bu sayede başta geleceğin Türkiye'de kurulacak olan Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın temellerini atmış olan Muzika-i Hümayun olmak üzere, müzik eğitiminin sürdürüldüğü saray okullarıyla, Osmanlı İmparatorluğu kendisine tamamen yabancı olan bir müzik kültürüne kapılarını açmış ve bu kültürün kendi topraklarında Batılı müzik adamlarının öncülüğünde gelişimine ön ayak olmuştur.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise, çok sesli müzik kavramıdır. 16.yüzyılda buraya gelen sadece çoksesli müziktir. Daha sonra klasik müzik orkestrası ve en sonunda opera gelecektir. Aslında operanın gelmesi Osmanlı için bir müzik devrimi olarak nitelendirilir.⁴⁶

İtalyan müzik adamları, Muzika-i Hümayun kapsamındaki bando, orkestra ve opera çalışmalarlarıyla, kısaca Batı musikisinin seslendirilmesi ve eğitimi ile kurumsal oluşumu ve devamı bağlamında (opera-operet kültürü ve seslendiriciliği) Osmanlı müzik kültürüne katkıda bulunmuşlar ve Batı müziği alanındaki ilk Türk müzisyenlerin ortaya çıkmasını sağlamışlardır. Ayrıca bu çalışmalarla farklı müzik kültürleri arasında kaynaşma sağlayarak Osmanlı-Türk müzik kültürünün gelişimine farklı bir bakış açısı kazandırdıkları görülmektedir.

Görüldüğü üzere Osmanlı-Türk müzik kültürü gerek geleneksel olan gerekse geleneksel olmayan yeni müziksel yapılar bağlamında İtalyan müzisyenlerin katkılarıyla beslenmiştir.

Kaynakça

A. Kitap, Tez ve Makaleler

Aksoy, Bülent, "Osmanlı Musikisi Geleneğinde Kadın", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Cilt 10, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999.

Aksoy, Bülent, *Avrupalı Gezginlerin Gözüyle Osmanlılarda Müzik*, Pan Yayıncılık, İstanbul 2003.

Alimdar, Selçuk, *Osmanlı'da Batı Müziği*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016

Aracı, Emre, *Donizetti Paşa Osmanlı Sarayının İtalyan Maestrosu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014.

⁴⁵ <http://karnavalsanat.com/blog/makaleler/cumhuriyetin-yapilanma-surecinde-muzik-egitimi/>, erişim tarihi: 07.10.2017

⁴⁶ Evren Kutlay Baydar, "Osmanlıda Görevli İki İtalyan Müzisyen: Giuseppe Donizetti ve Callisto Guatelli", *Zeitschrift für die Welt der Türken (ZfWT)*, Vol 2, No. 1, 2010, s. 292.

- Aracı, Emre, *Donizetti Paşa*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006.
- Baydar Kutlay, Evren, “Osmanlıda Görevli İki İtalyan Müzisyen: Giuseppe Donizetti ve Callisto Guatelli”, *Zeitschrift für die Welt der Türken (ZfWT)*, Vol 2, No. 1, 2010, s. 283-293.
- Bbaydar Kutlay, Evren, *Osmanlı'nın Avrupalı Müzisyenleri*, Kapı Yayınları, İstanbul 2010.
- Bilgin, Selçuk, *Piyano Eşlikli Marşlar*, Evrensel Müzikevi, İstanbul 2009.
- Gazimihal, Mahmut Ragıp, *Türk Askerî Muzikaları Tarihi*, Maarif Basımevi, İstanbul 1955.
- Kosal, Vedat, *Osmanlı'da Klasik Batı Müziği*, Eko Basım ve Yayıncılık, İstanbul 2001.
- Köseihal, Mahmut Ragıp, *Türkiye-Avrupa Musiki Münasebetleri*, Cilt I, Nümüne Matbaası, İstanbul 1939.
- Küçük, Kemal, “Bandolarda Senfoni Heyecanı”, *Milliyet*, 16 Eylül 2003
- Sevengil, Refik Ahmet, *Opera San'atı İle İlk Temaslarımız*, Maarif Basımevi, İstanbul 1959.
- Sevengil, Refik Ahmet, *Saray Tiyatrosu*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1962.
- Sevengil, Refik Ahmet, *Tanzimat Tiyatrosu*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1968.
- Tuğlacı, Pars, *Mehterhaneden Bandoya*, Cem Yayınevi, İstanbul 1986.
- Yöre, Seyit, “Osmanlı-Türk Müzik Kültüründe Levanten Müzikçiler”, *Türkiyat Araştırma Dergisi*, Sayı 24, 2008, s. 413-437.

D. İnternet Kaynakları

- Çavdaroğlu, Salih Zeki, “Tanzimat Döneminde Müzik”, <http://www.musikidergisi.net>
- <http://forum.mezun.com/archive/index.php/t-47617.html>
- <http://bohemyattansahneler.blogspot.com.tr/2014/12/tanzimat-donemi-osmanli-imparatorlugunda.html>
- <https://eksisozluk.com/italo-selveli--3833590>
- <http://www.gazetevatan.com/kusaklarca-saklanan-arsiv-468674-yasam/>
- <http://gokhanakcura.blogspot.com.tr/2010/07/muzik-yazlar.html>
- <https://karnaval.com/sanaticilar/callisto-guatelli-pasa-15732>
- <https://www.makaleler.com/osmanli-devletinde-muzik-ve-batililasma>
- <http://osmanli.site/onemli-osmanli-bestekar-beste-muzisyen-muzik-musiki-nota/giuseppe-donizetti-pasa-mizikayi-humayun/osmanli-turk-muzikmusiki-levanten-muzikciler-yabanci-gayrimuslim-muzisyenler/>
- <http://osmanli.site/osmanli-padisahlari-sultan-padisah-sultanlari/sultan-abdulmecid-i-abdulmecid-donemi-saray-muzik-musiki-muzisyenleri/>
- <http://www.passiontravel.com.tr/kategori/istanbul>
- <http://sultanabdulaziz.com/abdulaziz-hakkinda/dolmabahce-sarayi/osmanli-devleti-saray-klasik-bati-muzikleri-osmanli-sergi-marsi-beste-guatelli/>
- http://www.wikiwand.com/en/Italo_Selveli

Fotoğraflar

Fotoğraf 1. Mızıka-yı Hümayun

Fotoğraf 2. Mızıka-yı Hümayun Osmanlı Türk Askerî Ordu Bandosu

Fotoğraf 3. Guiseppe Donizetti (Don İzzet Paşa)

Fotoğraf 4. Guiseppe Donizetti'nin Batı müziği notasyon sistemiyle Hamparsum sistemini karşılaştırmalı gösteren çizelge

Fotoğraf 5. Hamparsum nota yazım sistemi

Fotoğraf 6. Marş-ı Sultani – Donizetti

Fotoğraf 7. Meçidiye Marşı

Fotoğraf 8. Naum Tiyatrosu

Fotoğraf 9. Naum Tiyatrosu Afişi

Fotoğraf 10. Sultani Marşı

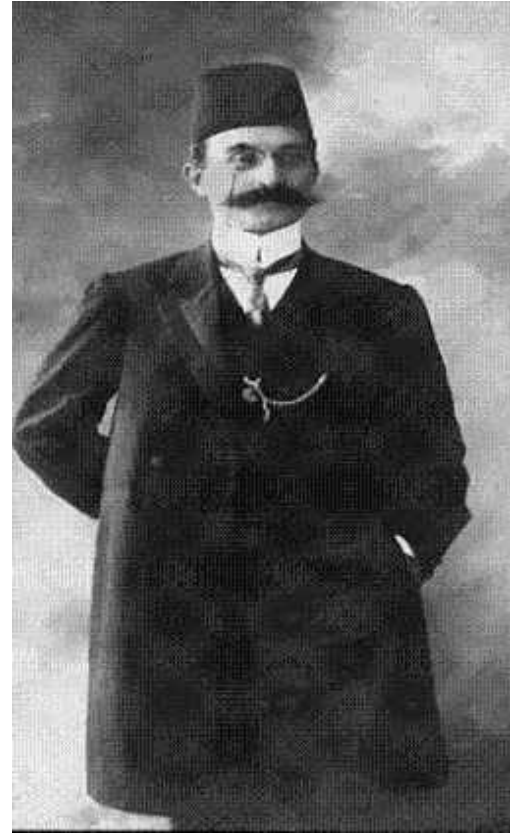
Fotoğraf 11. Beşinci Sultan Mehmet Marşı

Fotoğraf 12. Repertuar

Fotoğraf 13. Callisto Guatelli

Fotoğraf 14. Italo Selvelli

Fotoğraf 15. Afiş

Fotoğraf 16. Osmanlı Musiki Teorisi ve Notalama Sistemleri

Fotoğraf 17. Osmanlı Batı Müzikleri Teorisi Kitabı 19. Yüzyıl